

Я перетворююсь.... Щоденник окупації. Вибрані вірші

Щоденник Володимира Вакуленка-К. - болючі й правдиві записи, які вів письменник від початку повномасштабного вторгнення і під час окупації Ізюма та його рідного села Капитолівки на Харківщині. Аж до викрадення рашистами, неминучість якого усвідомлював, як і те, що в нього мало шансів вижити - бо українець, бо волонтер і активіст, бо має гідність. За день до викрадення Володимир приховав щоденник під вишнею на своєму подвір'ї, заповівши батькові: «Коли наші прийдуть - віддаси». Як воно - жити в окупації? Якими стають люди? Що відкривається перед очима та в серці? А сьогодні, у День поезії, в небі привітав мене невеликий журавлиний ключ, і крізь їхнє «курли» ніби чулося: «Усе буде Україна! Я вірю в перемогу!»

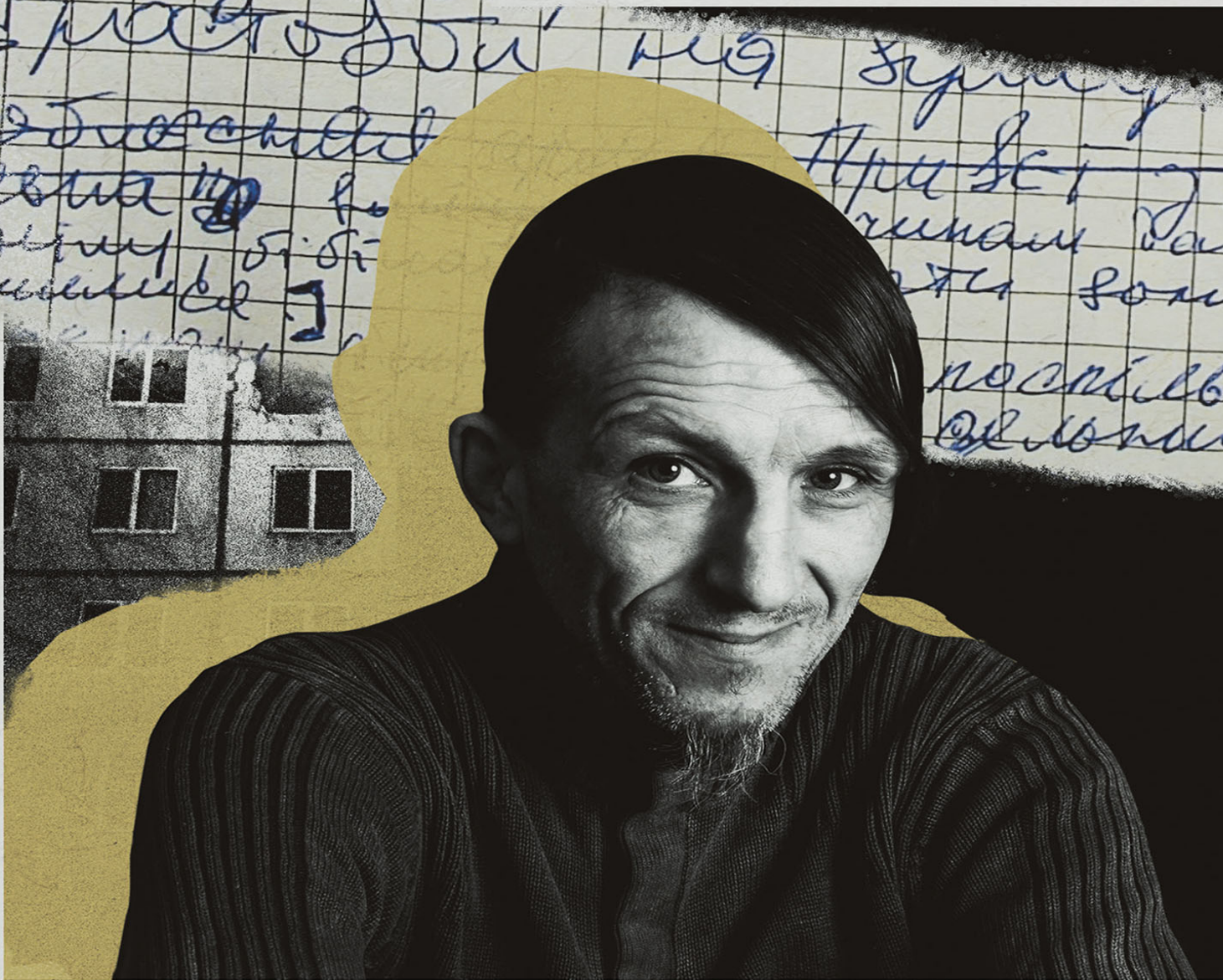
Володимир Вакуленко-К. До книжки увійшли тексти щоденника окупації, вибрана поезія Володимира Вакуленка-К. для дітей і дорослих, а також історії від друзів, колег та очевидців, що занурять у хроніку перших місяців повномасштабної війни Росії проти України.

Серія «Бібліотека Українського ПЕН» Видання здійснено за підтримки Міжнародного фонду «Відродження». Усі кошти із продажу першого накладу будуть переказані родині письменника.

Авторка ідеї та передмови Вікторія Амеліна, координаторка видання Тетяна Терен. Підготовка тексту щоденника Ярини Цимбал, Тетяни Ігошиної. Післямови Сашка Дерманського, Катерини Лихогляд, Ірини Новіцької У виданні використано фотографії Вікторії Амеліної, Владислава Краснощока, Леоніда Логвиненка, Максима Ситнікова, КЗК «Харківський літературний музей» та з архіву родини Вакуленків.

Ілюстрації Валерія Пузіка

Володимир Вакуленко-К.

Я ПЕРЕТВОРЮЮСЬ...

Щоденник окупації. Вибрані вірші

ІСТОРІЯ ОДНІЄЇ ПЕРЕМОГИ

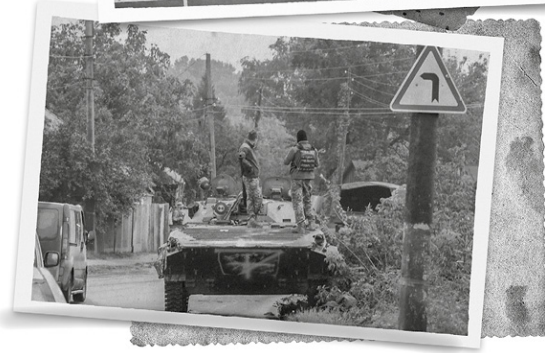
Вікторія Амеліна

Після українського вересневого контрнаступу на Харківщині, коли в Ізюмському лісі підіймають із могил тіла загиблих за час окупації, я в розпачі шукаю в землі дещо інше — щоденник страченого колеги, письменника Володимира Вакуленка.

За моєю спиною чекає, важко дихаючи, його розгублений батько. Володимир Вакуленко-старший першим почав копати, але нічого не зміг знайти. А син же просив його, ховаючи щоденник у садку 23 березня 2022 року, під час російської окупації: «Коли наші прийдуть — віддаси». Минуло пів року, і я прийшла до Володимирової хати, але щоденник під вишнею ніяк не знайдемо.

Втрата рукопису, про який ще кілька годин тому я не знала, а Володин батько не пам'ятав, зараз видається нам обом непоправною. Батькові — бо не зміг виконати синову волю. Мені — бо справджується мій найгірший страх: я всередині нового Розстріляного Відродження. Як у 1930-х, українських митців убивають, їхні рукописи зникають, а пам'ять про них стирається. Здається, часи змішуються й застигають в очікуванні розв'язки — я шукаю в слобожанському чорноземі не лише нотатки одного з нас, а одразу всі загублені українські тексти: другу частину «Вальдшнепів» Хвильового, п'єси Куліша, останні поезії Стуса, щоденники часів Голодомору, стародруки, спалені в київській бібліотеці 1964-го. Усі наші втрати — від стародруків до щоденника Володимира Вакуленка — ніби один великий текст, який уже ніколи не прочитати. Що там написано, у цьому щоденнику? У всіх тих текстах?

У 2022-му я долучилася до команди *Truth Hounds*, яка розслідує воєнні злочини з 2014 року. З ними й приїхала на Ізюмщину, щоб опитати свідків і зафіксувати наслідки окупації та обстрілів. Однак цієї нескінченної миті я все-таки не розслідувачка — письменниця, а знайти щоденник важливіше, ніж злочинців.

Випростуюсь і відкладаю непотрібну лопату, намагаюся дібрати слова, щоб бодай якось утішити Володиного батька. Та слів немає. Тож опускаю очі — і раптом бачу щось у землі, нахиляюся й витягаю тонкий згорток у поліетиленовому пакеті.

— Знайшла! — вигукую радісно, ніби дістала з-під землі не щоденник, писаний в окупації, а справді всю загублену українську літературу.

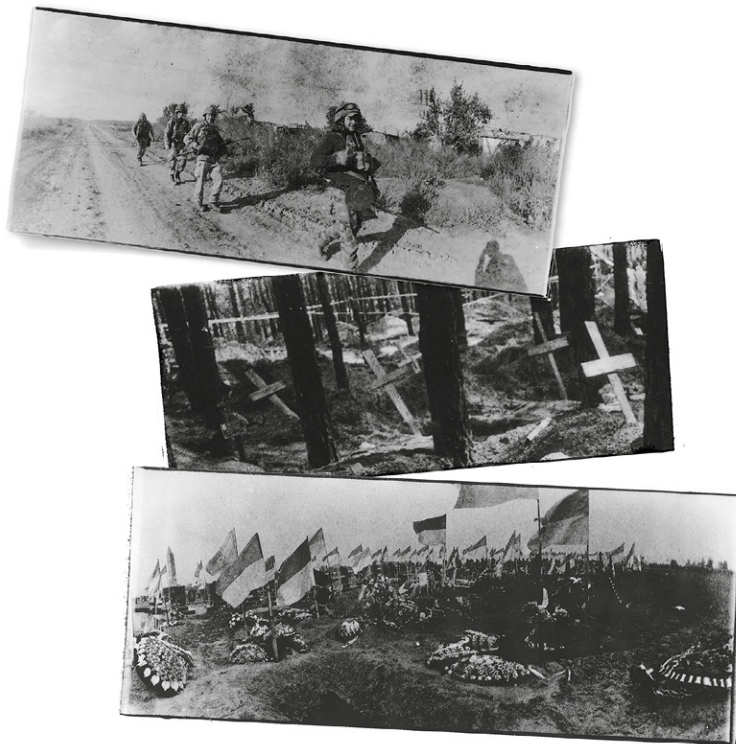
Прощаючись, обіцяю батькові Володимира зробити все, щоб про його сина говорив світ. Насправді ще не знаю, як виконати обіцяне, але це милосердніше за обіцянку знайти Володимира живим.

Того ж вечора, щойно доїжджаю до селища, де є мобільний зв'язок, фотографую кожну сторінку щоденника і надсилаю світлини Тетяні Пилипчук, директорці Харківського літературного музею, і Тетяні Терен, директорці Українського ПЕН. Стає трохи легше: Володине послання врятоване, навіть якщо завтра примудрюся наступити на яку-небудь протипіхотну міну. А поки письменника читають, він живий.

За кілька місяців результат ДНК-експертизи підтвердить, що Володимир Вакуленко похований у могилі № 319 в ізюмському лісі. Ми урочисто перепоховаємо його в Харкові 6 грудня 2022 року, у День Збройних Сил України, у які так вірив Володимир.

Загалом у його рідному селі окупанти вбили як мінімум вісьмох цивільних. Ще більше затримали й катували: їх мучили або й убивали безпосередньо в Капітолівці, а найважливіших, на думку загарбників, забирали в Ізюм, в один зі штабів. Є докази, що це сталося і з Вакуленком: його привезли в школу № 2 в Ізюмі, де був російський шпиталь, штаб і, звісно, катівня. Пізніше українська армія поцілила сюди з «хаймарса». На руїнах, крім списків із позивними та прізвищами, мені вдалося знайти біографію Сталіна, нещодавно видану в Санкт-Петербурзі. Цю книжку до справи не долучиш, але вона символічно пов'язує сьгоднішніх злочинців із катами, які вбивали українців у 1930-х. А одна зі свідкинь, що живе поряд зі згаданою школою, розповіла команді *Truth Hounds* про вогнище, у якому спалювали українські підручники.

Часи справді змішалися: раніше шістдесятники Алла Горська, Лесь Танюк та Василь Симоненко розслідували вбивства митців доби Розстріляного Відродження, вчинені за кілька десятиліть до розквіту їхнього покоління. Тепер українські письменники розслідують злочини, скоєні лише пів року тому.

Залучена до розслідувань, я, на жаль, маю уявлення, через які випробування пройшов Володимир Вакуленко й через що могли б пройти інші мої колеги, якби російській армії вдалося окупувати не тільки Ізюм, а й, наприклад, Харків. Розстріляне Відродження могло повторитися повною мірою. На заваді стали лише українці й передусім українське військо. Думаю, що Володимир Вакуленко хотів би, щоб ми пам'ятали про це.

Ми звикли називати Володимира Вакуленка саме так, однак твори він підписував псевдонімом Володимир Вакуленко-К. Додаткова літера позначала Капитолівку, його рідне село, невелике, затишне, оточене сосновими лісами. Тому, мабуть, Володя хотів би, щоб я розповіла й про село К. і те, що сталося з ним за час окупації.

У селі К. є школа, дитячий садок, чудова бібліотека, яку любив Володя і в якій були всі його книжки, ошатна церква Святої Варвари XIX століття, два монументи переможцям над нацизмом у Другій світовій війні і з півтори тисячі жителів, які, здається, усе знають одне про одного.

На початку березня 2022-го через російські обстріли в селі зникли газ та електрика. Люди в Ізюмі, лише за кілометр звідси, опинялися під завалами й помирали, у Капитолівці — ховалися в погребках і звикали виживати під звуки смерті в мороз. А 7 березня в Капитолівку ввійшла російська колона. Вакуленко бачив це з вікна, навіть встиг описати її Ірині Новіцькій, подрузі й колишній дружині, просив передати інформацію про загарбників у СБУ. Навіть у найчорніші миті йому важливо було наближати перемогу, рятувати інших, свідчити.

Того дня Володя написав Ірині ще кілька повідомлень, останнє з яких показує, що в нього не було ілюзій щодо власної долі в окупації: «Всі контакти я познищував».

На цьому зв'язок обірвався.

У школі, дитячому садку й навіть у бібліотеці оселилися окупанти. Бібліотекарка, яка згодом, після деокупації, допомагатиме мені організувати День пам'яті Володимира Вакуленка, безстрашно прийшла на роботу, щоб забрати папку з газетними вирізками про письменника та його книжки. Росіяни не наважилися її зупинити — пощастило.

Старий, обліплений патріотичними наклейками Вакуленків ноутбук розрядився, тож Володя вів щоденник на аркушах, вирваних, вочевидь, з уже наполовину списаного блокнота. Для кого писав? І чи аж так вірив, що ми прочитаємо?

У щоденнику є часткова відповідь:

«Сьогодні десятий день окупації. Розумію, що ці рукописи потраплять до рук ФСБ, яке має прийти після рашистської дивізії “Z”, ось тільки закінчатся бої, але все ж розраховую їх передати в разі довготривалої окупації в

руки міжнародних організацій, а вони, за правилами міжнародних спільнот, будуть».

Тож Вакуленко хотів свідчити перед міжнародною спільнотою. Дитячий письменник і сміливий поет, активіст, готовий захищати Майдан 2014-го, видавати книжку на підтримку протестів у Білорусі 2020-го, проходити десятки кілометрів, щоб принести сигарети українським військовим 2022-го, Вакуленко, здається, до останнього

вірив у людяність і міжнародне право. Більше, ніж у людяність і міжнародне право, він вірив тільки в перемогу.

У щоденнику, який пощастило дістати із землі 24 вересня 2022 року, лише тридцять шість сторінок. Папір вологий, і я ніяк не можу його розпрямити. Нерівний почерк, багато закреслень, червоні й чорні чорнила. Найперше розбираю слова на останній сторінці: «Я вірю в перемогу». Вони вчувалися Вакуленкові в журавлиному «курли» над окупованою землею 21 березня 2022 року. Саме тоді він і зробив цей останній запис.

Наступного дня по Володимира прийшли окупанти, забрали разом із сином, познущались, але відпустили. Відчуваючи, що в нього обмаль часу, Вакуленко вирішує заховати щоденник у садку й залишити інструкцію батькові. А 24 березня 2022 року письменника забрали вже назавжди. Мати Володимира, Олена Ігнатенко, взялася рятувати сина: як і інші жінки, ходила до окупантів і то просила, то безстрашно вимагала відпустити його, адже вдома чекає дитина, яка потребує особливого піклування. Але все, звісно, було марно.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ